

Enligt sändlista

Redovisning av uppdrag att genomföra åtgärder under 2020–2025 inom ramen för livsmedelsstrategin för år 2020 (N2019/03241/JL)

Inledning

Jordbruksverket lämnar en samlad redovisning av uppdragets genomförande (livsmedelsstrategins andra handlingsplan) och ekonomisk redovisning av utfallet 2020. I denna rapport redovisas också uppdraget om att genomföra åtgärder i vildsvinspaketet inom ramen för livsmedelsstrategin (N2020/01012/DL).

För sju av åtgärderna är det en slutredovisning och för nio av åtgärderna är det en delredovisning.

Rapporten består av en sammanfattning och ekonomisk redovisning samt en redovisning av respektive åtgärd.

Sammanfattningen och den ekonomiska redovisningen omfattar samtliga Jordbruksverkets åtgärder i livsmedelsstrategins andra handlingsplan. För vissa av åtgärderna har Jordbruksverket emellertid även lämnat separata redovisningar. I dessa fall finns det enbart en kortfattad summering av uppdraget i denna rapport. Sedan finns det en hänvisning till den separata redovisningen med diarienummer och med datum när den separata redovisningen lämnades till Regeringskansliet och Tillväxtverket.

Sammanfattning och ekonomisk redovisning

I tabellen nedan finns en sammanfattning av genomförandet av Jordbruksverkets uppdrag i livsmedelsstrategins andra handlingsplan. Av tabellen framgår också budget och ekonomiskt utfall för respektive åtgärd. I och med att prognosen som lämnades för anslaget i oktober visade på att flera åtgärder inte kunde utnyttja alla medel under anslagsposten beslutade regeringen den 3 december 2020 att medel fick omfördelas till Vildsvinsuppdraget. Totalt omfördelades 10,75 miljoner kronor från andra uppdrag till projekt inom utlysningen ”Främjande av vildsvinskött”.

För uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategins mål under 2020-2025 har Jordbruksverket fått 1,5 mkr per år enligt livsmedelsstrategins andra handlingsplan. Enligt det ursprungliga uppdraget (N2017/01029/SUN) som fortfarande styr rapporteringen ska det vart fjärde år genomföras både en årlig rapport och en fördjupad analys. Jordbruksverket ansökte därför om 2 miljoner för de år den fördjupade analysen ska göras och 2020 var första året som två rapporter lämnades inom detta uppdrag. För att säkerställa rapporter av god kvalitet som bidrar till att livsmedelsstrategins mål nås så har vi 2020 använt drygt 0,2 miljoner kronor mer än tilldelade medel. Under kommande år kommer vi att anpassa utnyttjandet av medel så att den totala ramen inte överskrids. Nästa fördjupade analys ska lämnas 2024.

Sammanställning av uppdragen inom livsmedelsstrategins handlingsplan II

Uppdrag i handlingsplan II	Tilldelade medel 2020 tkr ^{1 2}	Utnyttjade medel 2020	Huvudsakliga aktiviteter 2020
Regler och villkor			
Kompetenscentrum för hållbar hantering av vatten i jordbruket	3 500	3 481	Tagit fram en strategi för Jordbruksverkets arbete med en hållbar hantering av vatten i jordbruket. Medverkat i diskussionen om framtida vattenförvaltning, utvecklat en modell för bevattningsuttag tillsammans med SMHI och gett ut en rapport om vad som behövs för att öka takten i täckdikningen.
Vattenbrukspaket (vidareutveckla främjandet av svenskt vattenbruk)	6 000	5 971	Slutrapport över förutsättningarna för en förenklad prövning av vattenbruksverksamheter. Stöd till kunskapshöjande projekt avseende djurvälstånd och miljöeffekter.
Växtskyddsrådet	3 000	3 000	Arbetat med åtgärder gällande växthus som läcker växtskyddsmedel, stöttat fältförsök för att studera tekniker för att klara vallbrott utan glyfosat samt inlett samverkansarbete i branschen för att hitta långsiktiga lösningar gällande tillgång till ett effektivt växtskydd
Säkra tillgången till växtskyddsmedel för mindre användningsområden	6 000	5 977	Finansierat arbetet med det så kallade minor use-projektet för att förbättra tillgången till växtskyddsmedel som effektivt kan hantera de växtskadegörare som finns i den yrkesmässiga trädgårdsnäringen.
Förstudie för databasinfrastruktur för lantbruket för att systematiskt lagra och använda data	2 000	1 836	I nära samverkan med näring och forskning har en potentiell databasinfrastruktur kartlagts och nödvändiga delar analyserats.
Stärkt finansiering av åtgärder inom ramen för havs- och fiskeriprogrammet	3 500	4 113	Förstärkt finansiering av programåtgärder för investeringar och kompetensutveckling inom fiske och vattenbruk, samt planeringsstöd för vattenbruket.
Konsument och marknad			

¹ Avser medel till Jordbruksverket enligt regeringsbeslut från anslag 1:15.ap1 villkor 2 Konkurrenskraftig livsmedelssektor.

² Regeringen beslutade 2020-12-03 att medel som inte kunde användas under 2020 fick användas för projekt inom Vildsvinspaketet 2020. Det gäller uppdrag Stärkt finansiering av åtgärder inom ramen för EHFF, Utveckla arbetet med exportgodkännande, Anläggningsgodkännande samt deltagande på Grüne Woche samt att medel omfördelades från Länsstyrelsen i Kronoberg till detta ändamål.

Vildsvinspaketet	18 750	18 732	En utlysning inom "Främjande av vildsvinskött" som genererat 13 projekt. Utveckling av smittskyddsprogrammet Smittsäkrad besättning gris som drivs av branschorganisationen Gård och Djurhälsan med stöd från Jordbruksverket.
Utveckla arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror	4 750	4 570	Färdigställt frågeformulär för spannmål och malt till Kina samt för äggprodukter till Vietnam. Frågeformulär är en del av processen för att öppna en ny marknad.
Finansiera verksamhet som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land.	0	0	På grund av covid-19 har uppdraget inte varit möjligt att genomföra. Samarbetet mellan myndigheter fortsätter att utveckla och möjliggöra videoinspektioner istället för fysiska träffar.
Förmedla bidrag för det svenska deltagandet i Bocuse d'Or 2020	2 000	2 000	Bidrag har betalats ut till Gastronomi Sverige AB för förberedelser inför Sveriges representation i kocktävlingen Bocuse d'Or Europe i Tallinn, 15-16 oktober 2020, samt Bocuse d'Or i Lyon 1-2 juni 2021. Sverige kom på en tredje plats i Tallinn och kvalificerade sig till tävlingen i Lyon där totalt 24 länder från hela världen tävlar
Delta på livsmedels- och jordbruksmässan Grüne Woche i Berlin 2021	500	410	Projektaktiviteterna avbröts då mässans ledning i Berlin under hösten meddelade att Grüne Woche 2021 ställs in på grund av covid-19.
Studie för hållbara livsmedelssystem	2 000	1 712	Kartläggning av vad som pågår på temat hållbara livsmedelssystem, diskussion om hur begreppet kan definieras och inventering av behov.
Kunskap och innovation			
Studie för utveckling av kött- och chark-utbildningar, efter ansökan ge medel till KÖTT & CHARKFÖRETAGEN (KCF)	2 000	2 000	KCF har inventerat utbudet av utbildningar i relation till behovet av arbetskraft med rätt kompetens inom kött- och charkyrken. KCF har även uppdaterat och utvecklat befintligt utbildningsmaterial, som kommer göras tillgängligt i digitalt format under 2021.
Hållbar och konkurrenskraftig animaliesektor (förstudie nationellt kunskapsnav)	1 500	1 454	Konkretisera förslag om finansiering, organisation och styrning av det aktuella kunskapsnavet, samt samråd och förankring med SLU, RISE och animaliesektorn.
Tvärgående insatser			
Uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin	1 500	1 737	Inom uppdraget har två rapporter tagits fram: Utvärdering och uppföljning av livsmedelsstrategin – årsrapport 2020 (RA2020:3) och Fördjupningsstudie av livsmedelskedjans konkurrenskraft (RA2020:21).
Summa enligt RB 1:15 ap.1 villkor 2	57 000	56 993	

Uppdrag med annan finansiering

Förenkling genom utveckling av verksamt.se

1 602³ Arbetat med att realisera en samtjänst för att starta vattenbruk på den myndighetsgemensamma portalen verksamt.se. Detta gör att företagaren kan genomföra hela processen digitalt på en plats, istället för att besöka flera myndigheters webbsidor.

³ Projektmedel från Tillväxtverket

Åtgärder

Åtgärder som har genomförts under 2020

Förstudie för en databasinfrastruktur för lantbruket för att systematiskt lagra och använda data

Några av de viktigaste slutsatserna från förstudien är att:

- Jordbruksverket rekommenderar att staten delfinansierar en datainfrastruktur för lantbruket.
- Det krävs många funktioner på plats och ämnen som ska kunna hanteras i en infrastruktur. Bland annat bör det tillsättas en styrfunktion med statlig representation.
- Tekniken som bör användas är container- och standardteknik.

Åtgärden redovisades till Regeringskansliet och Tillväxtverket den 25 februari 2021 med Jordbruksverkets diarienummer 3.2.11-08146/2020.

Förstudie för ett nationellt kunskapsnav

Jordbruksverket föreslår att ett nationellt kunskapsnav inrättas vid RISE för att stärka animalieproduktionens kunskaps- och innovationssystem. Kunskapsnavets roll blir att göra kunskap mer tillgänglig, att bidra till att kunskap tas fram och att verka för ökad samverkan och interaktion. Det behövs en statlig basfinansiering av kunskapsnavet om minimum 40 miljoner kronor per år

Åtgärden redovisades till Regeringskansliet och Tillväxtverket den 25 februari 2021 med Jordbruksverkets diarienummer 3.1.17-02963/2021.

Stärka finansiering av åtgärder inom ramen för havs- och fiskeriprogrammet

För att havs- och fiskeriprogrammet bättre ska kunna bidra till livsmedelsstrategins mål har finansieringen under 2020 förstärkts och utvidgats för ytterligare programåtgärder som bidrar till ökad produktion och konkurrenskraft inom både fiske och vattenbruk. Utökningen avser åtgärder för kompetensutveckling inom både fiske och vattenbruk, samt investerings- och planeringsstöd för vattenbruk.

Förmedla bidrag för det svenska deltagandet i Bocuse d'Or 2020

Bidrag har betalats ut till Gastronomi Sverige AB för förberedelser inför Sveriges representation i kocktävlingen Bocuse d'Or Europe i Tallinn, den 15-16 oktober 2020, samt Bocuse d'Or i Lyon, som har flyttats fram till den 1-2 juni 2021. Sverige kom på en tredje plats i Tallinn och kvalificerade sig till tävlingen i Lyon där totalt 24 länder från hela världen tävlar.

Studie för hållbara livsmedelssystem

I studien konstateras följande.

Företag, organisationer och myndigheter driver en mängd initiativ med hållbara livsmedelssystem i fokus. Arbetet bör underlättas genom ökad samordning, tydligare myndighetsansvar samt bättre uppföljning och kommunikation. Innovation och samverkan är nycklar för att större förändringar på sikt ska kunna ske. Samhället behöver på olika sätt stötta initiativ från aktörer i de olika delarna av livsmedelssystemet.

Åtgärden redovisades till Regeringskansliet och Tillväxtverket den 17 februari 2021 med Jordbruksverkets diarienummer 3.1.17-14294/2020.

Studie för utveckling av kött- och charkutbildningar

Projektet omfattar dels en inventering av kött- och charkbranschens kompetensbehov, dels en uppdatering av utbildningsmaterial.

Inventeringen av kompetensbehovet har resulterat i tre rapporter; en rapport som kartlägger befintliga utbildningsvägar inom kött och chark, en rapport som beskriver företagets kompetensbehov och en rapport som sammanfattar dessa två, ger en internationell utblick i Danmark och Nederländerna och föreslår åtgärder för att säkerställa kompetensförsörjningen i Sverige.

Uppdateringen av utbildningsmaterialet har försenats på grund av pandemin. Det handlar bland annat om fotografering ute på kött- och charkanläggningarna, men även lanseringen av utbildningsmaterialet får skjutas på framtiden då det i dagsläget inte är möjligt att hålla fysiska event. Genom tilläggsbeslut från Jordbruksverket får detta arbete slutföras under 2021.

Det övergripande syftet med insatserna är att stärka kunskapen om kött- och charkbranschens kompetensbehov och ge förslag på hur kompetensförsörjningen kan förbättras.

Kött och Charkföretagen har anlitat en seniorkonsult inom arbetsmarknads- och kompetensförsörjningsfrågor för att skriva de tre rapporterna. Konsulten har arbetat tätt tillsammans med branschorganisationerna Kött och Charkföretagen samt Livsmedelsföretagen. Underlag för rapporterna är bland annat enkäter och djupintervjuer med aktörer i kött- och charkbranschen, samt workshops.

Inventeringen ger en entydig bild av brist på såväl utbildningsmöjligheter som på arbetskraft med rätt kompetens. Av de företag som har tillfrågats under arbetets gång uppger sex av tio att de behöver rekrytera på en marknad som saknar utbildad arbetskraft. Idag löser många företag behovet av arbetskraft genom att anlita utländsk personal, vilket på flera sätt inte är en långsiktig lösning då många arbetar

i Sverige temporärt och dessutom har svårt att utbildas internt på annat språk än sitt modersmål.

Rapporterna kommer att vara inspel i ett uppdrag från regeringen till Tillväxtverket att ge förslag på åtgärder för att bidra till ökad kompetensförsörjning i livsmedelskedjan.

Uppdrag att inom ramen för livsmedelsstrategin genomföra Sveriges deltagande i jordbruksmässan Grüne Woche 2021

I augusti 2020 meddelades det att Grüne Woche 2021 ställs in med anledning av pandemin. I förarbetet inför mässan hade Jordbruksverket i dialog med Näringsdepartementet hunnit planera deltagandet och sammanställa potentiella utställare, samt upphandla monterbyggnation. På grund av detta förarbete har Jordbruksverket möjlighet att med relativt kort varsel återuppta planeringen för ett eventuellt framtida deltagande.

Åtgärden redovisades till Regeringskansliet och Tillväxtverket den 17 februari 2021 med Jordbruksverkets diarienummer 3.2.17-03209/2020.

Åtgärder som genomförs 2020 - 2025

Uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin samt livsmedelskedjans utveckling totalt

I enlighet med uppdraget lämnades två rapporter under år 2020. Den första rapporten Utvärdering och uppföljning av livsmedelsstrategin – årsrapport 2020 med Jordbruksverkets diarienummer 3.1.17-00068/2020 lämnades till Regeringskansliet och samrådsmyndigheterna den 31 mars 2020. Den andra rapporten Fördjupningsstudie av livsmedelskedjans konkurrenskraft – vilka faktorer förklarar konkurrenskraft på företagsnivå? (Jordbruksverkets diarienummer 3.1.17-20240/2020) lämnades till Regeringskansliet och samrådsmyndigheterna den 17 december 2020. Båda rapporterna är tillgängliga på Jordbruksverkets webbplats och pressmeddelanden skickades ut i samband med expediering.

Den årliga rapporten ([RA20:3](#)) visade att livsmedelskedjans förädlingsvärde fortsatte att öka trots att lönsamheten försämrats. Förädlingsvärdet ökade mest i restaurangledet medan primärproduktion och livsmedelsindustrin hade en svag tillväxt mellan åren 2011 och 2017. Det är också dessa led som visar på svag lönsamhet. Rapporten visar även att förädlingsgraden (som visar företagets förmåga att utveckla produkter som kunder är villiga att betala för) inte utvecklats över tid i de tre första leden i livsmedelskedjan, vilket tyder på att företagen har svårt att utveckla produkttegenskaper som det finns en hög betalningsviljan för på

marknaden. Även det kan vara en förklaring till svag lönsamhet. En annan slutsats är att andelen innovativa företag är jämförelsevis hög i livsmedelsindustrin, handeln och restaurangbranschen och att en låg utbildningsnivå och åldrande arbetskraft gör att primärproduktionen halkar efter i innovationskraft.

Fördjupningsstudien ([RA 20:21](#)) bekräftar att det ramverk vi valt för de årliga rapporterna är ändamålsenligt för att beskriva utvecklingen i livsmedelskedjan. Studien visar att lönsamheten i vissa företag drivs av produktivitet (att företagen kan producera mer till en lägre kostnad), medan lönsamheten i andra företag drivs av förädlingsgrad. Analyserna visar också att produktiviteten är viktig för lönsamheten i företag som producerar standardiserade varor som säljs på marknader med stark priskonkurrens, t.ex. spannmålsodling. Produkternas förädlingsgrad är istället mer betydande för lönsamheten i företag som producerar varor med olika grad av differentiering som säljs på marknader med stark egenskapskonkurrens. Branscher i primärproduktionen som kännetecknas av detta är till exempel husdjursskötsel, odling av fleråriga växter, fiske samt vattenbruk.

Säkra tillgången till växtskyddsmedel för mindre användningsområden

Syftet med arbetet är att ta fram underlag till ansökningar om godkännande av växtskyddsmedel som effektivt kan hantera de växtskadegörare som inverkar på odlingen och minimera riskerna och konsekvenserna för människors hälsa och miljö.

För att få släppa ut ett växtskyddsmedel på den svenska marknaden behöver produkten vara godkänd i Sverige. Enligt artikel 51.3 i förordning (EG) nr 1107/2009⁴ får medlemsstaterna vidta åtgärder för att underlätta eller uppmuntra inlämnandet av ansökningar om att produktgodkännandet av redan godkända växtskyddsmedel ska utvidgas till att gälla mindre användningsområden. Mindre användningsområden ("minor use" på engelska) definieras i artikel 3.26 i förordningen som "*användning av ett växtskyddsmedel i en särskild medlemsstat på växter eller växtprodukter som a) inte odlas i större omfattning i den medlemsstaten, eller b) odlas i stor omfattning, för att fylla ett exceptionellt växtskyddsbehov.*"

Detta innebär att projektet omfattar den yrkesmässiga trädgårdsodlingen på friland och växthus, det vill säga frukt, bär, grönsaker och prydnadsväxter, samt vissa lantbruksgrödor som till exempel vallfrö och lupin.

⁴ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2009 av den 21 oktober 2009 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden och om upphävande av rådets direktiv 79/117/EEG och 91/414/EEG.

Jordbruksverket har finansierat Minor use-projektet med medel från olika anslag sedan 2007, totalt med 16,9 miljoner kronor under åren 2007-2012 för arbete fram till 2015 och därefter med sex miljoner kronor för arbetet 2016. Från och med 2017 ingår arbetet med att säkra tillgången till växtskyddsmedel för mindre användningsområden i livsmedelsstrategin och finansieras med ett belopp på sex miljoner kronor per år.

Lantbrukarnas Ekonomi AB har genom Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) varit projektledare för arbetet, Jordbruksverket ingår i styrgruppen. LRF driver arbetet genom att bland annat inventera växtskyddsproblem i dialog med odlare, rådgivare och företagen i branschen, beställa fältförsök eller resthaltsstudier samt göra ansökningar om godkännande till Kemikalieinspektionen. Försöken och ansökningarna kan avse både kemiska och icke-kemiska växtskyddsmedel.

Under 2020 genomfördes 41 försök. Många av försöken i projektet är fleråriga, både för att få ett bra underlag till de ansökningar som ska göras men också för att ta ställning till om produkten i sig och/eller behandlingen med preparatet ger önskat resultat som ska leda till en ansökan.

Under 2020 beviljade Kemikalieinspektionen fem ansökningar om dispens från produktgodkännande och tio ansökningar om utvidgade produktgodkännanden (UPMA), varav nio av UPMA-ansökningarna lämnades in av LRF under 2019. LRF skickade in sju UPMA-ansökningar 2020 men det är bara en som är färdighandlad. Tre ansökningar om dispens avslogs.

Varje år hålls odlarträffar vid de mest intressanta försöken. Det gick att genomföra även 2020 för fältförsöken, med begränsning av antalet deltagare, men ett besök vid ett försök i växthus ersattes med en film och diskussion vid en digital träff.

Försöksresultaten redovisas även i fackpress och i nyhetsbrev. Sammanställning av ansökningar och Kemikalieinspektionens beslut finns på LRF:s webbsida för projektet.

Det svenska Minor use-projektet ingår också sedan 2020 i ett treårigt Interregprojekt ”Regionalt netværk og samarbejde om plantebeskyttelse i specialafgrøder”. LRF deltar genom projektbudgeten för Minor use-projektet och Jordbruksverkets deltagande finansieras av Jordbruksverket självt (landsbygdsprogrammet).

Jordbruksverket betalar också från uppdragets budget Sveriges medfinansiering av EU:s samordningsfunktion Minor Uses Coordination Facility med 25 000 euro per år. Sverige som är ett litet land har stor nytta av att ta del av de stora producentländernas försök och erfarenheter. Samordningsfunktionen är beroende av frivilliga bidrag från medlemsländerna. Sverige har en plats i samordningsfunktionens styrgrupp som bemannas av Jordbruksverket.

Jordbruksverkets växtskyddsrådgivare deltar i arbetet med ”minor use” på flera olika sätt, vilket inte finansieras av Minor use-projektet utan av landsbygdsprogrammet (ca. 100 arbetsdagar fördelat på fyra personer). Inom Minor use-projektets styrgrupp handlar Jordbruksverkets arbete också om att bidra med expertkunskap i sakfrågor, framtagning av försöksplaner, genomförande av försök och om hjälp vid ansökningar till Kemikalieinspektionen. Det arbete Jordbruksverket deltar i inom ramen för EU-sekretariatet omfattar dels övergripande frågor som tolkningar, förenklingsarbete och att ta fram riktlinjer, dels arbete i ämnesgrupper som handlar om frukt och bär, grönsaker, prydnadsväxter och plantskola, kryddväxter och utsäde. Växtskyddsrådgivarnas arbete inkluderar också internationellt arbete inom ramen för EPPO, och arbete med harmonisering och förenkling av terminologin i Sverige för växtskyddsmedel inom den yrkesmässiga trädgårdsodlingen.

Växtskyddsrådet

Växtskyddsrådets inledande arbete 2020 var att diskutera och gemensamt besluta om den andra handlingsplanen för verksamheten för perioden 2020-2025.

Under året har en rad aktiviteter och uppdrag påbörjats. Sveriges nationella handlingsplan för hållbar användning av växtskyddsmedel för perioden 2019-2022 var fokus vid Växtskyddsrådets första möte 2020. Växtskyddsrådets uppdrag om precisionsbekämpning och hållbara odlingsmetoder är resultatet av diskussioner om vad rådet kan bidra med till handlingsplanen. Arbetsgrupperna om att ”Undvika upprepade dispenser” och att ”Undvika läckage från växthus” har varit aktiva under året och återkommer under 2021 med slutsatser och förslag till åtgärder. Främjandet av alternativa bekämpningsmedel är ett brett område och bland insatserna märks uppdraget om att kartlägga potentialen för lågriskmedel att nå svenska marknaden samt arbetet att planera en enkät om makro- och mikroorganismers användning inom den svenska växthusproduktionen. Arbetet med att initiera en verksamhet för ökad framförhållning om användbart växtskydd för svenska odlare, det så kallade Major use-arbetet, har genom den förstärkta finansieringen till Växtskyddsrådet kunnat få ökat fokus under 2020.

Åtgärden redovisades till Regeringskansliet och Tillväxtverket den 17 februari 2021 med Jordbruksverkets diarienummer 4.4.17-00618/2020.

Kompetenscentrum för hållbar hantering av vatten i jordbruket

Kompetenscentrum för hållbar hantering av vatten i jordbruket arbetar med att öka kompetensen om jordbrukets vattenhantering inom Jordbruksverket och på andra myndigheter. Arbetet ska stödja utveckling och tillämpning av regler och andra styrmedel som leder till en hållbar hantering av vatten som bidrar till att målen i livsmedelsstrategin nås. Vi ska även ta fram underlag som regering och riksdag behöver för att utveckla politik och lagstiftning inom området. Från 2020 omfattar

uppdraget all vattenhantering i jordbruket, både inom växtodling och inom djurhållning.

Utredningar

Kompetenscentrum genomför utredningar både på egen hand och tillsammans med andra myndigheter. Vi handlar även upp utredningar externt.

Under 2020 gav vi ut följande publikationer:

- Vad är betydande negativ påverkan på jordbrukets markavvattningsanläggningar? Jordbruksverket, Havs- och vattenmyndigheten 2020-01-20. Jordbruksverkets rapport RA19:5
- Kantzoner längs jordbruksvatten för en bättre vattenmiljö. Jordbruksverket, Havs- och vattenmyndigheten 2020-01-20. Jordbruksverkets rapport RA19:6
- Miljöåtgärder i jordbruksvatten. Jordbruksverket, Havs- och vattenmyndigheten 2020-01-20. Jordbruksverkets rapport RA19:23
- Fysisk påverkan i jordbruksvatten. Jordbruksverket, Havs- och vattenmyndigheten 2020-01-20. Jordbruksverkets rapport RA20:1
- Bevattningsmarknaden En kartläggning på uppdrag av Jordbruksverket. HIR Skåne, 2020-02-11, Jordbruksverket OVR527.
- Jordbruksverkets strategi för hållbar hantering av vatten i jordbruket. Jordbruksverket 2020-08-03, rapport RA20:16.
- Ökad kunskap och ökad takt i täckdikningen - hur når vi dit? Jordbruksverket 2020-08-03, rapport RA 20:18.
- Data för att dimensionera avvattning av jordbruksmark. SLU på uppdrag av Jordbruksverket, 2020-10-07, Jordbruksverket OVR557.
- Dimensionering av detaljavvattning. SLU på uppdrag av Jordbruksverket, 2020-10-07, Jordbruksverket OVR558.
- Förbättrad vattenbalansberäkning genom inkludering av jordbruksbevattning. Jordbruksverket och SMHI 2020-11-16. SMHI Hydrologi 124, Jordbruksverkets OVR571.

Deltagande i arbetsgrupper, referensgrupper och nätverk

En viktig del av kompetenscentrums arbete är att delta i olika grupper och nätverk både för att bidra med kunskap och, i samverkan med andra, bygga ny kunskap. Under det gångna året har vi, utöver de samarbeten som redovisats i tidigare avsnitt, bland annat deltagit i följande arbetsgrupper och nätverk:

- SMHI:s regeringsuppdrag om kartläggning av vattenuttag.
- Vattenförsörjningsgruppen under Nationella samordningsgruppen för dricksvatten.
- Havs- och vattenmyndighetens dialog om hållbar vattenresursförvaltning.
- Havs- och vattenmyndighetens arbete med vägledning om kraftigt modifierade vatten och undantag vid framtagande av miljökvalitetsnormer för vatten.
- Miljömålsrådets projekt om grön infrastruktur vid vatten.
- Gemensamhetsanläggningar för klimatanpassningsåtgärder.
- Boverkets vägledning om vattenförsörjning i fysisk planering.
- Vattenmyndigheternas dialog om Jordbruksverkets åtgärder i de nya åtgärdsprogrammen.
- Vattenmyndigheten Södra Östersjöns arbete med en delförvaltningsplan för vattenbrist och torka.
- Arbetet med strategisk plan i nya CAP.

Vi samverkar med Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket, Livsmedelsverket, SMHI, SGU, Lantmäteriet, Boverket, MSB, vattenmyndigheterna och länsstyrelserna och har deltagit i möten bl.a. angående torka och vattenbrist och arbetet med vattendirektivet.

Tillsammans med Statens Veterinärmedicinska anstalt, Livsmedelsverket, Länsstyrelsen i Kalmar län och LRF har vi tagit fram en ansökan om medel från MSB för ett projekt för ökad robusthet i enskild vattenförsörjning. Jordbruksverkets del handlar om vattenförsörjning till djurgårdar.

Vi är representerade i styrelserna för Hydrotekniska sällskapet som är ett nätverk för alla som arbetar med vatten inom jordbruket och Föreningen Vattens hydrologisektion som är ett nätverk för hydrologifrågor inom alla samhällssektorer.

Medverkan i kurser och konferenser

För att nå ut med kunskap till våra målgrupper, men också för att få återkoppling, medverkar vi på kurser och konferenser med anknytning till jordbrukets vattenhantering. Vi har bland annat medverkat på:

- Hydrotekniska sällskapetets vattendag som hade temat Jordbrukets fysiska påverkan på vattenmiljön. Hur ska vi hantera den?
- Workshop om kartläggning av vattenbrist och torka, Nationella expertrådet för klimatanpassning.
- Webinarium om hållbart brukande riktat till länsstyrelserna, Naturvårdsverket och Jordbruksverket.
- Hållbar Vattenförsörjning - arbetsgrupp Klimat, Kungliga Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA)

Vildsvinspaket

Jordbruksverket har genom vildsvinspaketet fått i uppdrag att underlätta för jägare och företag att få ut inhemskt vildsvinskött på marknaden genom flera åtgärder. Syftet är att vildsvinsköttet ska tas tillvara som en tillgång i högre grad än idag.

Främjande av vildsvinskött

Under 2020 publicerade Jordbruksverket en utlysning för främjande av vildsvinskött inom både den offentliga och den privata sektorn. Jordbruksverket tilldelades från början 7 miljoner kronor som senare utökades med ytterligare 10,75 miljoner kronor då intresset för att arbeta med dessa frågor visade sig vara stort. Utlysningen blev kraftigt översökt med 34 ansökningar motsvarande ca 36 miljoner kronor. Tretton ansökningar bifölls till en total kostnad om drygt 17 miljoner kronor.

Projektet har en bred spännvidd avseende såväl insats- som geografiskt område. De omfattar hela viltvärdekedjan med fokus på konsument och marknad och att skapa förutsättningar för måltidsupplevelser i hemmet, på restaurang och i de offentliga köken. Sju av de tretton beviljade projekten har inslag av aktiviteter som riktar sig mot den offentliga sektorn.

Här följer en lista över de beviljade projekten. Med några få undantag pågår dessa projekt till september 2022 då de ska slutredovisas.

Bifallet projekt	Organisation
Affärsmodell vildsvinskött - med vilthanteringsanläggningen i fokus.	Länsstyrelsen Västra Götaland
GLADA VILDSVINET - marknadsföringskampanj med Food truck	Svenska Jägareförbundet
MATtanken främjar vildsvinskött i de offentliga köken	MATtanken
Konsumentens väg till vildsvin	Länsstyrelsen i Örebro län
Ändra attityder och driva efterfrågan på svenskt vildsvinskött	Lewander & Co AB
Vildsvin - en resurs	Vreta Kluster
Lär dig hantera vildsvin på rätt sätt	Viltvet AB
Eklandskapsgrisen – Sveriges egen Eberico	Ek(o)nätverket för en levande landsbygd runt Rengen
Mer vildsvinskött i den offentliga måltiden.	Refarm Linné
Vildt och välsmakande - vildsvinets väg till var mans tallrik	HS Hushållningssällskapets Service AB
Vildsvinskött - en klimatsmart råvara	Länsstyrelsen Kalmar län
Mer vildsvinskött i Örebroregionen	Agro Öst
Vildsvinskött - klimat och kommunikation	Hushållningssällskapet Halland

Vildsvinskött i offentliga måltider

I slutet av 2020 publicerade Jordbruksverket en andra utlysning inom vildsvinspaketet, ”Främjande av vildsvinskött i offentlig sektor” som var sökbar fram till och med den 31 januari 2021.

Vidareutveckling av Smittsäkrad besättning gris

Smittsäkrad besättning gris är ett kontrollprogram rörande smittskydd och biosäkerhet i svenska grisbesättningar. Målet med programmet är att på ett kostnadseffektivt sätt förebygga och minska risken för att smitta förs in i grisbesättningar samt sprids inom och mellan besättningarna. Vidare mål är förbättrad folkhälsa genom att programmet särskilt fokuserar på de djursjukdomar som är zoonoser, inklusive antibiotikaresistenta bakterier så som MRSA. Målsättningen är att bibehålla och fortsätta höja biosäkerheten på svenska grisgårdar. Vid 2020 års slut var totalt 615 besättningar anslutna till programmet, motsvarande en anslutningsgrad på ca 80 % av de grisar som slaktas i Sverige.

Vid årets start trädde 2019 års revision av programmet i kraft och ”checklistan för vildsvinskontakter” började användas i samband med kontrollbesök i de anslutna besättningarna. Detta som ett led i att öka kunskapen om riskerna med direkta och indirekta vildsvinskontakter och bidra till framtida programutveckling.

Med hjälp av pengar från vildsvinspaketet påbörjades ett arbete med att utveckla programmet mer specifikt rörande biosäkerhet för att minska risken för vildsvinskontakter. Målsättningen är att utarbeta en ny status specifikt riktad mot biosäkerhetsåtgärder för vildsvinskontakter. Statusen är tänkt att kunna fungera som en garant på god biosäkerhet på gård som möjliggör in och uttransport av levande djur om besättningen skulle ligga i ett spärrat område. I arbetet deltar programmets styrgrupp, med representanter från Sveriges Grisföretagare, Gård & Djurhälsan, Lundens Djurhälsovård och Distriktsveterinärerna.

Jordbruksverket vill med denna utveckling av programmet öka kunskapen på gårdar kring specifika biosäkerhetsåtgärder som är av betydelse för att skydda gris besättningar mot introduktion av Afrikansk svinpest (ASF) vid smitta på vildsvin. För att genomföra detta behöver det ske en kunskapsinhämtning och genomgång av erfarenheter kring effektiva och beprövade biosäkerhetsåtgärder från andra länder där det finns ASF hos vildsvin. Detta görs genom ett samarbete mellan SVA och Jordbruksverket.

Ett annat mål är kunskapsspridning. I december hölls ett webinar med temat ”Vildsvin in på knuten”. Alla anslutna besättningar och veterinärer som arbetar i programmet bjöds in att delta. Det annonserades även i tidningen Grisföretagaren och i Gård och Djurhälsans sociala kanaler för att även nå ut till djurhållare och veterinärer utanför programmet. Inbjudna föreläsare var Linda Erholm från Statens Veterinärmedicinska anstalt och Daniel Ligné från Svenska Jägareförbundet. Webbinariet spelades in och kommer att finnas tillgängligt på smittsakra.se.

Utvärdering av åtgärdernas effekt

Utvärdering av åtgärdernas effekt ska genomföras 2025. Jordbruksverket har påbörjat ett förberedande arbete i form av ett utvärderingsunderlag som ska tillämpas under kommande år.

Samarbete med andra myndigheter

Jordbruksverket, Länsstyrelserna, Livsmedelsverket och Statens veterinärmedicinska anstalt har alla uppdrag inom vildsvinspaketet. Myndigheterna arbetar nära tillsammans och har regelbundna avstämningar.

Vattenbrukspaket

Jordbruksverket har fått i uppdrag att vidareutveckla främjandearbetet av vattenbruket och genom koordinering av den svenska vattenbruksnäringen skapa en långsiktigt hållbar och konkurrenskraftig livsmedelskedja. Vidareutvecklingen ska särskilt beakta förädlingens och innovationens möjligheter för vattenbruksnäringen samt främja regelförenkling, teknikutveckling och samverkan.

Under 2020 lämnade Jordbruksverket en redovisning av regeringsuppdrag att inom ramen för livsmedelsstrategin kartlägga gällande nationella och EU-rättsliga bestämmelser om tillståndsprövning och annan prövning av vattenbruksverksamheter. Enligt regeringsbeslut skulle Jordbruksverket ha också utrett förutsättningarna för en förenklad prövning av sådana verksamheter (N2018/04401/FJR). Uppdraget har redovisats i en slutrapport som lämnades till Näringsdepartementet i september 2020.

Under 2020 upphandlade Jordbruksverket fyra kunskapshöjande projekt inom fiskvälfärd samt om miljöeffekter av fiskodling i öppna kassar. Jordbruksverket har också gett i uppdrag åt SLU att fortsätta ge rådgivning till potentiella och etablerade kräftodlare utifrån den manual som togs fram i ett tidigare projekt.

I slutet av 2020 valde Jordbruksverket att, av resterande 2,4 miljoner kronor, göra en utlysning för stöd till projekt som hade en tydlig koppling till åtgärderna i handlingsplanen för utveckling av svenskt vattenbruk.

Prioriterade åtgärder för denna utlysning var:

- Utveckla avel och sättfiskproduktion för svenskt vattenbruk (åtgärd 4)
- Samordning av forskning och innovation (åtgärd 8)
- Utbildning och kompetensutveckling (åtgärd 9)

I denna utlysning tog vi emot 21 ansökningar på drygt 13 miljoner kronor tillsammans och fem projekt beviljades stöd.

Projekten som har fått en finansiering under 2020 är:

- Utveckling av ett portabelt system för att bedöma effektiviteten av olika metoder som används för att bedöva fisk på vattenbruksanläggningar samt en första utvärdering av effektiviteten av olika bedövningsmetoder på niltilapia (*Oreochromis niloticus*).
- Påverkan och återhämtning av sediment under fiskodlingsanläggningar.
- Konsekvensanalys omställning av bedövningsmetod vid slakt.
- Svenskt avelsprogram för varmvattenlevande arter.
- Svenskt fiskavfalls effektivitet som växtgödning.
- Kombinera småskaligt vattenbruk och fiske i ett cirkulärt system – odla vildfångad abborre med insektslarver.
- Långtidsverifiering av svenskproducerat foder med restråvara genom tillväxt och välfärdsexperiment på regnbåge
- Systematisk undersökning av högeffektiv rening av foderspill och fekalier i vattenflöden från kassodling av fisk i sötvatten med hjälp av elektrokoagulation

Utveckla arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror

Jordbruksverket arbetar för att underlätta för svenska företag som önskar exportera livsmedel och jordbruksprodukter till länder utanför EU. Vårt arbete innebär att öppna nya marknader för export samt underhålla och möjliggöra export till redan öppnade marknader. Arbetet består av att besvara frågeformulär, förhandla exportintyg, registrera företag för export, ta emot delegationer för inspektion samt upprätthålla exportgodkännanden till importländer. För att nå bästa resultat samverkar vi med olika myndigheter, företag, branschorganisationer och andra länder. Jordbruksverket har särskilt nära samarbete med Livsmedelsverket i exportgodkännandeprocesser där det krävs kompetens från båda myndigheterna. Det gäller både i arbetet med att besvara frågeformulär och i arbetet med att ta emot importländers myndigheter av för inspektioner av anläggningar i Sverige.

Jordbruksverket deltar varje år i möten på EU-nivå inom rådsarbetsgrupperna (Potsdam och Roosendaal) som arbetar med exportfrågor inom animalie- respektive växtområdet. Brexit har föranlett ökat arbete i dessa grupper. Totalt är det fyra till sex möten per år inom respektive grupp. Vi deltar även i andra EU-möten relaterade till marknadstillträde. I samband med Storbritanniens utträde ur EU har det även blivit många separata möten gällande Brexit. I dessa har både import- och exportfrågor lyfts och representanter från både Jordbruksverket och

Livsmedelsverket har deltagit. Aktivt deltagande i möten som anordnas på EU-nivå bidrar till att svenska intressen bevakas och kan lyftas fram i ett bredare forum samt bidrar till ökat samarbete inom europeiska unionen exempelvis när det gäller att förhandla fram EU-harmoniserade intyg med länder utanför EU.

Tillsammans med Livsmedelsverket har Jordbruksverket beslutat att använda en metod för att prioritera inkomna exportansökningar för livsmedel utifrån ett antal fastställda kriterier som är kommunicerade och godkända av både myndigheterna och näringen. Myndigheterna och branschorganisationerna har prioriterat mellan totalt 18 inkomna exportansökningar där arbete ska utföras under de närmaste åren. Två gånger per år kommer den befintliga prioriteringslistan att justeras efter input från näringen. Effekten av detta arbete är att myndigheterna kan lägga resurser på att arbeta med de marknader där näringen ser högst potential för export. Under 2020 arbetade myndigheterna med frågeformulär för skalägg och äggprodukter till Vietnam, samt spannmål och malt till Kina. Myndigheterna besvarade också ett frågeformulär för att upprätthålla exporten av griskött till Filippinerna, en marknad som öppnades 2019. Jordbruksverket har parallellt med detta arbete påbörjat en intern prioriteringslista av ärenden som rör jordbruksprodukter och som hanteras av Jordbruksverket utanför samverkan med Livsmedelsverket. En sådan prioritering behövs både för att effektivisera arbetet med jordbruksprodukter och samtidigt möta planerade deadlines för det arbetet som sker i tätt samarbete med Livsmedelsverket. Totalt har 20 ärenden avseende marknadstillträde hanterats, och två ärenden som syftar till att underhålla marknader. Jordbruksverkets ärenden rör jordbruksprodukter som sällskapsdjursfoder, forskningsmaterial (animaliska biprodukter) och avelsmaterial från olika lantbruksdjur.

Till följd av den rådande Covid-19-pandemi har handeln i hela världen påverkats. Myndigheterna har noga följt utvecklingen och vidtagit åtgärder där det uppstått problem i samband med export. I slutet av året påverkades handel ytterligare i samband med utbrottet av fågelinfluensa (HPAI) i södra Sverige. Jordbruksverket har arbetat med att kontakta och informera berörda importländer då exporten i vissa fall har stoppats eller drabbats av restriktioner. Detta har berört både levande fjäderfä och fjäderfäprodukter från zoner/områden som har drabbats av sjukdomsutbrott. Jordbruksverket ansvarar för att kontinuerligt uppdatera den externa och interna hemsidan med information om sjukdomsutbrott och exportrestriktioner. Informationen är riktad till myndigheternas personal, officiella veterinärer och näringen.

Resultatet av Jordbruksverkets insatser inom ramen för exportgodkännande är svåra att mäta. Faktorer som har direkt påverkan på exporten är bland annat företagets produktionskapacitet, exportvilja, efterfrågan på mottagarmarknader, förekomst av handelshinder och politiska faktorer. Jordbruksverkets arbete, tillsammans med Livsmedelsverket, har som mål att långsiktigt möjliggöra export till de marknader som företagen prioriterar.

Utveckla arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror genom att finansiera den verksamhet som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land

Inom ramen för Jordbruksverkets arbete med exportgodkännande finns medel avsatt för att finansiera anläggningsinspektioner från tredje land.

Anläggningsinspektion är en av de sista delarna i exportgodkännandeprocessen för att godkänna verksamheten. En inspektion kan även genomföras i syfte att underhålla en redan öppnad exportmarknad. Att få ett tredje land intresserat av en inspektion vid öppnandet av en ny exportmarknad är en lång och arbetsam process som ofta tar flera års aktivt arbete från att ett ärende öppnats, och det är i slutändan det berörda landet som väljer om och när de vill boka in en inspektion. Planeringen inför samt genomförandet av en inspektion kräver mycket resurser och ett gott samarbete mellan olika myndigheter och näringen.

Under 2020 har inga förfrågningar inkommit och det kan främst förklaras av Covid-19-pandemin som gjort att det inte varit aktuellt med resor.

Bidra till förenkling genom utveckling av verksamt.se

Jordbruksverket och Livsmedelsverket delar aktivt i Tillväxtverkets uppdrag att realisera koncept för sammanhållna guidade processer från de checklistor som idag finns på verksamt.se till att även innehålla e-tjänster för kunna lämna uppgifter till respektive myndighet och ansöka/anmäla alla relevanta tillstånd/uppgifter som krävs för just den verksamhet som företaget planerar att bedriva.

Under 2020 har vi arbetat med att realisera en digital tjänst för att starta vattenbruk enligt konceptet ovan. De uppgifter som vattenbruksföretag ska lämna in till olika myndigheter har kartlagts och standardiserats. Projektet har även utvecklat en digital infrastruktur på och mellan myndigheterna i samarbetet. Arbeta med att klargöra olika juridiska förutsättningarna och hur tjänsterna ska kunna förvaltas framgent har också skett under året.

Under 2021 är målsättningen att även inkludera tillstånd som handläggs av länsstyrelserna. Vi går även vidare och bygger tjänster för en sammanhållen guidad process och samkoordinerat uppgiftslämnande med målbilden att vi ska kunna realisera principen ”en uppgift en gång”. En första prototyp av tjänsterna planeras att visas för företag på verksamt.se i juni 2021.

I detta ärende har generaldirektören Christina Nordin beslutat. Andreas Davelid har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också chefsjuristen Anders Swahnberg, Olof Johansson, Maria Lindsäth, Sanne Carlsson och Pär Åkesson deltagit.

Christina Nordin

Andreas Davelid

Skrivelsen har signerats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Sändlista:

Regeringskansliet (Näringsdepartementet)

Tillväxtverket